СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 180. Джерзи Сіти, Н. Дж., второк, 5 серпня 1930. VOL. XXXVIII. No. 180. Jersey City, N. J., Tuesday, August 5, 1930. THREE CENTS.

ДОМАГАЮТЬСЯ РЕВІЗІЇ ТАРИФИ

ВАШИНГТОН. — Сенатор Клод А. Свенсон з Вірджінії оголосив відозву, в якій домагається негайної ревізії тарифи Голі-Смута. Він доказує цифрами й фактами, що вже майже всі держави відмежувалися частинно від американського ринку. А так Італія замкнула цілковито довіз американських автомобілів. До європейських країв долучилася Канада.

Коли не змінять тарифи, каже Свенсон, то свої ринки будуть замкнені для американських товарів, а американське хліборобство попаде в ще більшу нужду.

ЗА ВИЗНАННЯ СОВІТІВ.

ВИЛІЄМСТАВН (Масачусетс). — Д-р П. Кревет з Ню Йорку говорив у Політичнім Інституті про визнання совітів з боку Америки. Він підніс, що дипльоматичне визнання не має нічого спільного з потвердженням большевицьких ідей. Разом з тим підчеркнув, що перші визнали совіти ті держави, які їх найбільше ненавидять.

ТУРИСТИЧНИЙ РЕКОРД.

ВАШИНГТОН. — Статистичне бюро подає, що мимо економічної депресії і біржевого краху ще ніколи Американці так не подорожували як цього літа. Міліони вибралися відвідувати Національні Парки. Рівнож і до Европи виїхало більше осіб ніж давними роками.

150,000 РОБІТНИКІВ ВЕРТАЄ ДО РОБОТИ.

ДІТРОЙТ. — Доносять, що робітничі ферії скінчились і Форд та інші автомобілеві компанії відчинили з понеділком свої фабрики для 150,000 робітників.

ВИЙШЛИ ЩАСЛИВО З КАТАСТРОФИ.

ГАРБОР ГРЕЙС (Нюфавндленд).—Джан Генри Мірс і Генри Бравн спішилися до лету через океан, бо хотіли чимскорше долетіти до Дублина. Свій поспіх малощо не переплатили життям. Летунам треба було заждати одну годину, заки розвиднеться, але це було для них задовго й вони полетіли серед темряви. Їх літак „Сіти оф Ню Йорк" розбився цілковито, а тільки притомність ума одного з них, котрий перетяв газолінове получення, вирятувала їх від смерти. Летуни заповіли, що як тільки дістануть новий літак, то таки полетять через океан.

СПЕКА ПОВЕРНУЛА.

НЮ ЙОРК. — В неділю було тут 91 степенів горячі. 7 людей померли з горячі, а 4 затонули при купанню. На Куні Айленд купалося около 1,000,000 людей. Спека триватиме далі.

ВИБОРЧІ КЛИЧІ СОЦІЯЛІСТІВ.

НЮ ЙОРК. — Соціялістичним кандидатом на нюйорського губернора буде Люї Вальдман. Соціялісти заявляються за те, щоб електричні заведення стали публичною власністю. Рівнож використають безробіття до боротьби з буржуазними кандидатами.

ЦЕРКВА Й ПОЛІТИКА.

ЮНІВЕРЗИТІ (Вірджінія). — В Інституті для публичних справ викладав єпископ Френзис Мек Канел про церкву і політику. Мек Канел є президентом Федеральної Ради Церков Христа в Америці. Він твердив, що не треба нападати на церкву за те, що вона бере участь у критиці публичних справ. Він казав, що церкві прислугує до цього такесаме право як кождій людині. Церква, говорив він далі, має право голосити свій ідеал соціяльного устрою.

ЖЕРТВИ САМОГОНУ.

НЮ ЙОРК. — У спікізі під ч. 1786 на першій евені випило двох людей дві чарки горівки і відразу впали неживими. Шість інших здержалися від пиття, хоч чарки вже стояли перед ними. Арештовано власника спікізі. Сконстатовано, що померші впали жертвою отрýйного алькоголю.

НЕ МОЖУТЬ НАТІШИТИСЯ ДИРИЖАБЛЕМ.

МОНТРЕАЛЬ. — Канадійці горді, що Англія побудувала свій кермовий корабель і на тім полі побила відразу інші рекорди. В неділю оглядало дирижабль „Р-100" понад 200,000 людей.

БУДЕ ПОМІЧ, АЛЕ ТІЛЬКИ БІДНИМ.

ОЛБАНІ. — Не кождий, що має 70 літ, матиме в нюйорськім стейті право на побирання ренти з титулу державного обезпечення на старість. Обезпечення, як подає комішенер соціяльної опіки департаменту стейту, відноситься тільки до таких людей, що дійсно бідують.

ВЕЛИКИЙ НЮ ЙОРК.

НЮ ЙОРК. — З перепису виходить, що в полосі міста Ню Йорку мешкає 9,857,882 людей.

ЗА КОНТРОЛЮ НАРОДИН.

НЮ ЙОРК. — Д-р Кларенс А. Барбур, президент університету Бравн, заявився за державну контролю народин.

СЛІДАМИ БЕСІДОВСЬКОГО.

Радник большевицького посольства в Афганістані, Кулаґов, дістав приказ свого уряду вернути в Москву. Він утік із Кабулю у Персію та просив перську владу, щоби позволила йому жити в Персії як політичному еміґрантови.

ПАРУБОЦЬКИЙ ПОДАТОК В НІМЕЧЧИНІ.

За прикладом Туреччини й Італії також Німеччина хоче наложити на всіх нежонатих Німців і незамужних Німкинь спеціяльний податок. Ріжниця між парубоцькими податками тамтих вище згаданих держав є та, що Німеччина вводить у себе парубоцький податок для цілей фіскальних, а Італія і Туреччина хочуть тим податком збільшити число подруж, а тимсамим і число уродин в країні.

ХЛОПСЬКИЙ ПАРАГРАФ.

В селі Помонятах у Рогатинщині селяни зловили злодія Петра Воронку із Демидова і так поломили йому кости, що Петро Воронка вже не вернув живий із своїх гостинних виступів на селі.

ЗВІРИННИЙ СВІТ.

Творець сучасної систематики звірят, Лінней, начислив 4,200 родів многокоміркових звірят, а зоольоґія XIX. віку знала 4,500 родів цих звірят. Сучасний зоольоґ Гессе начислює понад один міліон родів звірячого світа.

ДІМ ЗГОРІВ, А ВЛАСНИКА ДОМУ АРЕШТОВАНО.

На передмістю Дубна в домі Ілька Петрука вибух огонь, а коли дім горів, то в ньому почали вибухати крісові кулі та гарматні набої. Поліція підозріває, що в цьому домі міститься потайний склад муніції і Петрука арештовано.

БОРОТЬБА З РОЗПУСТОЮ В ЯПОНІЇ.

В останніх днях червня в місті Осака відбувся конгрес „Союза для боротьби з розпустою" в Японії. Як відомо, досі в Японії істнують доми розпусти і торговля живим товаром т. зв. „фоші вара". В цілій Японії є тепер ще 49,000 „інсасін", то є продажних молодих дівчат, які живуть в домах розпусти. На згаданому конґресі ухвалено розпочати боротьбу проти цеї явної торговлі живим товаром, а Союз Народів творить окрему комісію для дослідження цього сумного явища. Відомий міліонер Рокефелер жертвує великі суми грошей на боротьбу з розпустою в Японії.

І ТУТ ЗЛЕ, І ТАМ НЕДОБРЕ.

„Кур'єр Віленьскі" подає, що член ППС лівиці, Іван Щепанський, так розчарувався до політики своєї партії та положення в Польщі, що покинув домбровський басейн і втік до СРСР шукати щастя і поля для своєї політичної роботи. Але большевики, які в кожній людині добачують „контрреволюціонера", арештували його і помістили у вязниці в Мінську. По якомусь часі розчарований до большевиків Щепанський утік з вязниці і намагався вернутися до Польщі в переконанні, що там всеж таки ліпше. На кордоні большевицька сторожа спиняла його і стріляючи за ним, убила в час втечі до Польщі.

БУВШИЙ МІНІСТЕР КЕРЕНСЬКОГО В КОМУНІСТИЧНІЙ ПАРТІЇ.

Бувшого міністра військових справ в уряді Керенського, Верховського, приняли до комуністичної партії. Партійна влада звільнила генерала Верховського від пробного періоду, який мусять перейти кандидати на членів партії.

ГРАДОВА ТУЧА.

У Стінці (пов. Бучач) упав град і знищив около 20 проц. плодів на просторі 500 моргів. Градова туча заподіяла великі шкоди на полях села Голгоче (пов. Підгайці). Знищила 1,400 моргів плодів від 30 до 50 проц. Град доходив до величини курячого яйця. В Угриничі (пов. Чортків) град знищив 70 моргів пшениці, 50 моргів жита, 35 моргів вівса. Шкоди є около 25 тисяч зол.

ПОЛЬСЬКА КРИВДА.

Безлична рептилька „Ілюстровани Курер Цодзенни" подає товстими черенками, що на 27 тисяч 611 почтових службовців є аж 940 Українців. І цього йому забогато, бо редактори цього часопису будуть аж тоді могли спокійно спати, як ні між залізничниками ні почтовцями не буде ні одного Українця. Колиж порівнати число польського й українського населення, то виходить, що по слушности належало би приняти до почти 7,000 Українців.

АНГЛІЯ НЕ ПОЛЬЩА, МАЛЬТА НЕ ВОЛИНЬ.

На Середземному морю є острів Мальта, який має для Англії велике значіння як база діяльности для її воєнної фльоти. Мусоліні додумався зі своїми фашистами, що Мальта повинна належати до Італії. Та що заявити це отверто Англії було справою ризиковною, то за згодою папи почалася там відповідна аґітація католицьких єпископів. Пішли в рух „пастирські листи", що довело дипльоматичної переписки між англійським урядом і папою. Папа позволив собі, ні менше ні більше, тільки зажадав від англійського центрального уряду відкликання премієра міністрів мальтанського уряду. Цей нетактовний крок голови католицької церкви викликав велике обурення серед цілого англійського громадянства, яке від віків відноситься дуже недовірчиво до папської політики. Останнє засідання палати лордів (панів) було присвячене цій справі. Мимо знаного зрівноваження англійських політиків численні промовці висказували дуже гостро своє обурення за спробу папи вмішуватись у внутрішні справи Англії й англійських домінії. Як ціла вища палата (лордів) так і уряд, не зважаючи нічого з бавовну, напятнували нетактовний крок папи, який він зробив за підшептом фашистівського ватажка. На ратунок папським політиці виступив тільки один з католицьких членів палати, стараючися закрутити, що інтересам Англії шкодить не католицький Рим, але італійський. Оборона на ніщо не придалася, бо кождий свідомий того, що ці оба Рими — тепер вірна спілка, а радше один другому найвірніше служить. На всякий случай католицький Рим дістав добру науку, що не всюди є Волинь і не всюди йому можна поводитися, як сірій гусні на толоці.

ЩЕ ЗАМАЛО ПОЛІЦІЇ.

По думці нової устави вязниці в Польщі одержать спеціяльну поліцію, як убуде призначена до конвою вязнів. Складатиметься з кінних і пішших бригад. Однострій буде такий самий як умундурування тюремної сторожі.

РЕВІЗІЯ В УАН.

„Комуніст" повідомляє, що рада народніх комісарів Радянської України постановила перевести строгу ревізію особистого складу в УАН у Києві. Робітники фабрик Харкова та Києва зорганізували 11 т. зв. робітничих бриґад, що мають зревідувати діяльність усіх відділів і секцій Академії та політичні переконання і наукові методи всіх членів Академії. Треба згадати, що влада ця перевела вже 7 ревізій в УАН і усунула вчених, підозрілих у націоналізмі. Нова ревізія має „спролетаризувати" Академію.

НОВІ ЗБІГЦІ З СРСР.

З Новгородка подають, що на терені цьогож повіту перейшло польсько-радянський кордон кільканацять нових збігців. Вони оповідають, що їх мали вивезти до концентраційних таборів за Архангельском, що приневолило їх втікати до Польщі. У концентраційних таборах вибухла епідемія пятнистого тифу, від якого денно вмирає 100—200 осіб.

ПОЗИЧАЮТЬ НАВІТЬ ТРУМНИ.

„Дні" подають, що в деяких містах СРСР відчувається такий брак дерева, що в місті Тулі похоронні заведення позичають родині покійника трумни, в яких відвозиться небіщиків на цвинтар. Померших виймають з трумни, закопують у гробі, а трумну віддають назад похоронним заведенням для дальшого випозичування іншим клієнтам.

САРАНЧА ПЕРЕД ГРАНИЦЯМИ ГАЛИЧИНИ.

З Праги повідомляють, що в східній частині Закарпатської України появилася саранча, яка заподіяла величезні шкоди на полях. Боротьба з саранчею є важка тому, що до неї ніхто не приготований, а до цього дуже важко скомунікуватися з тією частиною Закарпатської України.

КОМУ ПОТРІБНІ „ТАРГІ ВСХОДНЄ".

„Газета Сполечна", польський часопис, що займається польськими господарськими справами, приніс у своєму числі з 1. липня ц. р. відозву під заголовком: „Скандал з Таргами Всходнімі". У відозві закидається, що цілий той інтерес з „Таргами" більше принősить шкоди, як пожитку, бо улекшує приплив чужих продуктів до Польщі, зі шкодою для краєвої продукції. Директорів цього підприємства порівнує до директорів ославленої „Нузи", що вбогожнили кишені 30 тисяч урядовців. Директорів „Нузи" називали в свій час також добродіями громадянства. Голос цього часопису, це багато сильніша бомба, кинена на „Таргі Всходнє", ніж бомби, початкові торік членами УВО. А щоби лоскіт пішов сильніший, скликано в цій справі наради вічє промисловців, ремісників, робітників і всіх безробітних.

БОЛЬШЕВИКИ КАСУЮТЬ УКРАЇНІЗАЦІЮ ШКІЛ

ШКОЛИ НА УКРАЇНІ БУДУТЬ ПІДЛЯГАТИ БЕЗПОСЕРЕДНЬО КОМІСАРІЯТОВИ В МОСКВІ.

ХАРКІВ (УССР). — З Москви повідомляють, що політичне бюро комуністичної партії постановило відібрати від українського комісаріяту деякі категорії шкіл на Україні й передати їх в безпосереднє завідування московського комісаріяту народньої освіти. В першу чергу ця реформа торкнеться вищих технічних шкіл на Україні.

Причина такого рішення та, що в українських школах усе більше зростає „контр-революційний" настрій та шириться український шовінізм. Яскравим проявом цього була „контр-революційна" організація в одній з українських шкіл у Великому Токмаці, де учні школи навіть спалили портрети комуністичних вождів. Учні вели пропаганду серед населення, що скоро большевицька влада впаде, а на її місце прийде українська національна. Школу замкнено, а вчителям заборонено вчителювати.

ТІКАЮТЬ ВІД ДИКТАТУРИ МУСОЛІНІЯ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Останніми часами збільшується утеча на територію Швайцарії ріжних осіб з Італії. Втікачі переборюють страшні труднощі, переходячи Альпи на висоті яких 10,000 стіп і наражають себе на загибіль від морозу та сніговиці. Всі збігці заявляють, що життя під терором фашистівської диктатури Мусолінія стало тяжким до невитримання, а тому люди ризикують життям, тікаючи до Швайцарії, щоби лише позбавитися від опіки фашистів.

Утікачів часто ратують від загибелі монахи відомого Сан Бернардського монастиря. Та недавно італійська погранична сторожа стріляла в монахів, коли вони ратували на швайцарській території італійських утікачів, які загибали в снігу. Стрілами вбито одну ратуючу собаку.

БУРЯ НАД ФРАНЦІЄЮ.

ПАРИЖ (Франція). — Ще ніколи небувалої для літа сили буря шаліла на протязі двацять чотирох годин на всій території Франції, а особливо на Атлянтичному її березі. Зливий дощ в перемішку з великим градом падав більше доби. Вітер був такої сили, що повиривав десятки тисяч дерев з корінням, повалив телеграфічні стовпи й перервав комунікацію. Потяги ізза страшної бурі й зливи мусіли стояти на стаціях. З багатьох домів зірвані дахи. Грім убив чотири особи. В морі загинуло багато рибаків, а навіть великі морські судна мусіли себе ратувати в портах.

ПРОТИ ТОРГОВЛІ З РОСІЄЮ.

ПАРИЖ (Франція). — Сенатор Дальбієз у місцевій радикальній газеті містить довшу статтю про торговлю Франції з радянщиною. Він говорить, що Франція продає своїх виробів большевикам на 10 міліонів долярів, а большевики продають Франції на 33 міліонів. Отже вони мають перевагу на 23 міліонів долярів у торговлі з Францією.

Та головне те, що большевики крім того, чого Франція не має, як нафта, привозять до неї й те, що Франція сама мусить продавати за кордон. Свої вироби та сирівці большевики продають далеко нижче їх дійсної вартости й навіть відбирають у голодного населення Росії такі продукти, як мука, мясо, яйця й т. п., щоби продавати за кордоном. Впровадженням на ринки Франції російських виробів та сирівців по низьких цінах большевики стараються дизорганізувати французьку промисловість у цілях пропаганди комунізму.

Сенатор Дальбієз закликає уряд Франції нарешті вжити рішучих кроків, щоби припинити таку торговлю з большевиками. Вони за придбані з торговлі з чужинцями гроші ведуть комуністичну пропаганду й стараються викликати світову революцію. Сенатор говорить, що цьому нарешті мусить бути положений кінець.

ЧЕРВОНІ ДАЛІ НАСТУПАЮТЬ.

ШАНГАЙ (Китай). — Комуністичні банди просуваються далі в напрямку на Ганков. Чужинці та Китайці, які тільки мають змогу, тікають з районів, загрожених червоними. Воєнні судна европейських держав, Америки та Японії стараються забезпечити життя чужинців.

В ЄРУСАЛИМІ СПОКІЙ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина). — 10,000 Жидів вібралися на молитву біля Стіни Плачу. Згідно з розпорядженням англійського комісаря Палестини вони не світять свічок і не мають при собі нафтових ліхтарень. Вживають лише нейскравих олійних лямпок, читаючи в ночі свої молитви.

В місті повний спокій. Склепи замкнені, а поліція та військові патрулі слідкують за тим, щоби не прийшло до якихось сутичок з Арабами.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРОТИВОЄННА ДЕМОНСТРАЦІЯ

„Демонструйте 1-го серпня проти імперіялістичної війни, а за оборону Радянського Союзу!" — Таке й богато подібного втовкали американські комуністи в голови американського робітництва. Цілий місяць ревно працювали над тою демонстрацією. Які тільки мали найбільші черенки, то їх зужили на заклики до робітників до участи у великій пролетарській демонстрації. Прийшов наказ з Москви, що має бути 1-го серпня демонтрація у цілім світі, то як можна не послухати. І як американське робітництво не має піти за таким протестом, що то каже зужити всі гроші, які призначені на зброєння, на допомогу безробітним.

Вкінці прийшов день 1-го серпня. Москва то ще зібрала людей, що й не диво, бо демонстрували армія й урядовці. Але по европейських містах, крім одного Берліна, комуністичний зазив знайшов дуже а дуже слабий відгомін. Знову в Америці комуністичний центр в Ню Йорку не зміг назбирати більше як 5,000 людей. Сам поліційний комішенер здивувався, що так мало було людей, та що всьо пройшло в такім спокою. Міліони безробітних не мали що з часом робити, але не були цікаві послухати комуністичних бесідників. Ніхто з них не лакомився на ті міліони, що мають бути видані в Америці на зброєння, а які Москва призначує великодушно на допомогу безробітним. Ніхто не журився, що капіталістичний світ зброїться і готовиться до походу проти совітів. І ніхто не взяв на серіо московського плачу, що Злучені Держави перші готуються до наступу на совіти, розпочинаючи війну економічною бльокадою.

Мимо сприяючого для такої агітації підложа, мимо важкого безробіття й економічної кризи, американські робітники не зловилися на московську вудку. Бо бачать, що совіти кричать проти зброєння, а самі видають величезні суми на зброєння, замісць зужити ті гроші на допомогу міліонам безробітних у совітськім царстві. Вони бачать, що большевицький крик про війну Америки з совітами й про економічну бльокаду, це звичайна видумка. Бож навіть того дня, коли відбувалися комуністичні демонстрації, уряд зніс забоворону, наложену на ввіз совітського дерева до Америки. Тому не диво, що противоєнна демонстрація комуністів в Америці це була одна велика невдача.

УКРАЇНА І УКРАЇНЦІ

I.

Скільки Українців живе на світі, скільки є нас на нашій прадідній землі? На ці питання не можемо дати зовсім точної відповіди. — Від високих верхів Кавказу аж ген поза Бескид тягнеться непереривною широкою смугою наша Україна. Порізана вона кордонами, обдерта сусідами, які вивозять не лишень наше майно, але й крадуть душі, щоб показати перед світом, що нас на нашій прадідній землі є дуже мало, а їх дуже богато. Маємо територію, — понад 1 міліон кв. клм. — яка своєю величиною займає в Европі друге місце; на цій території живе 55 міліонів населення, з чого кругло 41 міліонів Українців; щодо скількости населення стоїть отже Україна в Европі на третьому місці, а мимо цього всього ми в чужих наймах. В Европі ми виїмок, якого мусимо встидатися.

Основною частю тієї великої території є Радянська Україна, якої простір тепер виносить 451,584 кв. клм. На цій території жило після перепису з 17. грудня 1926. р. (по відчисленню 23 тисяч чужинців) 28,996 тисяч людей, з чого Українців було 23,218,860.

Після давних оцінок („Журнал Статистичного Т-ва в Лондоні" з р. 1861, стр. 324) жило при кінці 1858 р. в 9 українських ґуберніях, себто на території, яка крім Волині під Польщею, відповідає меньш-більш теперішній Радянській Україні, 12,852 тисяч населення, з того було 6,423,000 кріпаків на службі 26,023 поміщиків. З тих 6,423,000 кріпаків було 4,780,000 звязаних з землею 3,699,000 були на домашній службі у поміщиків, а 2,759,000 були особисто вільні, але на їх наділах землі тяжили такі самі тягарі, як і на наділах повних кріпаків. Поміщиків — як вище сказано — було 26,023; в пересічи на одного поміщика працювало 207 кріпаків. Найбільше кріпаків в порівнанні до інших губерній і до вільного населення було на Правобережу, а саме на Волині, Поділлю і Київщині, де поміщиками були в більшости польські маґнати, які й залишилися власниками великих дібр аж до революції, а яким на поміч ішла Польща в 1920 р., бажаючи закріпити прогнаних дідичів в їх давнім посіданні. На Подільщині було 60% населенян кріпаками; найменше кріпаків, бо 6% було в Таврії. — Найбільші маґнати жили на Правобережу; мали вони в пересічи більше ніж по 4,600 кріпаків. Найгірше жилося тим кріпакам, які робили на дрібних поміщиків, бо ці — маючи приміром не більш як 40 кріпаків (в Полтавщині, Харківщині і Чернигівщині) — використовували кріпаків більше ніж великі маґнати.

Від кінця 1858. р. зросло населення на цій території до 1897 р. на 54%, а від цього року до 1930 на 45%. — Пересічно на 1 кв. клм. припадає на Радянській Україні 64 мешканців (в Анґлії 189, в Німеччині 135, в Італії 127). На Радянській Україні сільське населення виносить 81.8%, а міське 18.2%; узглядннивши це, то на Україні сільське населення є густіше ніж в Німеччині або в Анґлії. Справді на Україні росли міста скоріше ніж села. В порівнанні з 1897 р. зросли міста до 1926 р. на 51%, а села на 34%. Такий скорий зріст виказують головно великі міста і промислові центри. Діялось це в значній мірі напливом Росіян. Офіціяльна статистика каже, що половина приросту міст іде з українського села, а половина з інших республік. Такі числа вийшли через це, що значний відсток мішухів подавався вже за Українців, хоч лишень 75% з них говорить — а радше подали, що говорять — по українськи. Про минувщину Рад. України і її міста треба сказати те саме, що і про Галичину. Українські міста росли через приплив чужинців (лишень в части через найбільш збіднілий сільський пролетаріят), український селянин ішов за Урал, а з Галичини — з нафтових теренів і богатого Поділля — втікав до бразилійських пралісів.

Те, що Українці по містах русифікувалися, те можна ще розуміти, ба навіть і те, що і селяне забували свою матірну мову і хапалися російщини за давнього режіму — при свойому національному анальфабетизмі — і те ще можна розуміти. Але чим пояснити собі те, що малі діти з повоєнних часів говорили по селах поверх 3%, а по містах на 23% по російськи?

В містах було на Рад. Україні 46% Українців, решта Росіяне, Жиди і инші. З тих 1,684,000 Українців говорили по українськи — як ми вже вище згадали — 74,5% або ¼ міських Українців призналися до української нації, але на вивчення української мови мимо українізації не спромоглися. Фактичних Українців, які подали українську мову як рідну, було в містах 1,290,000 проче міське населення—2,362,000 — говорили по російськи і жидівськи. Загально беручи, говорили в місті на 3 людей — 2 по московськи і жидівськи, а один по українськи. Як бачимо, то до українізовання міста ще далеко.

Поза межами Рад. України мешкало в 1926 р. — після офіціяльної статистики в інших радянських республиках, 7,975,000 Українців. А. Жук обчислює, що Українців на **національній території**, сумежній з Рад. Україною, жиє 7,546,000 („Кооперативна Республика" 1930, ч. 5). А саме мають: Межиріччя, тобто частина Мозирської, Річицької і Гомельської округи з простором 15 тисяч кв. клм. Українців около 3'7,500 (всього населення 457,000; Стародубщина — це є Новозибківський і Стародубський повіти в цілости, та частина Суражського і Мглинського повітів в Брянській ґубернії з просторінню около 8,500 кв. клм. — Українців 1,712,000 (населення 2,500,000); Північно-Кавказький край — 293,176 кв. клм. — Українців 5,017,000 (населення 8,363,000) і Крим — 25,310 кв. клм. — Українців 178,000 (714,000 населення).

Ця українська територія поза межами Рад. України виносить разом 381,986 кв. клм., а разом з Рад. Україною 833,570 кв. клм. На ній живе 37,764,000 Українців, а всього населення є там 41,546,000.

В азійських радянських республиках було в 1926 р. около 3 міліони Українців. Найгустіше заселені Українцями є Зелений Клин, де живе 200 тисяч Українців, і в південно-західнім Сибірі, де Українці в деяких округах творять зглядну більшість населення.

(Далі буде)

В кождій українській хаті повинна находитись „Свобода".

НА ТЕМИ ДНЯ.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ПШИК.

Галасували комуністи по всьому світі на приказ московського інтернаціоналу, щоби всі їх прихильники виходили першого серпня на вулиці міст з протестом проти війни. Властиво комуністам треба було не протесту, а переконатися, як ростуть та збільшуються сили комуністичних партій та який вплив Москва має на своїх пріспак.

Ну, й переконалися. Побачили, що з їх заклику вийшов пшик. У більшости держав Европи та інших частин світу зовсім не було бажання серед комуністів та їх прихильників відгукнутися на зазив Москви. Та можливо, що там таких і не було. В інших містах були зроблені такі жалюгідні демонстрації, що про них навіть преса не пише, яка любить сензації й муху роздуває в слона. Ця „демонстрація" ще раз показала, що в масах наступила зневіра в комуністичну партію й, що вона з кожним днем тратить своє значіння й вагу.

Недалеко вже той час, коли з комуністів будуть всі сміятися як з диваків, які повстали з гробів, щоби привернути цивілізовані народи до первісних, примітивних способів життя. Тоді властиво й був комунізм, коли людина ще ходила на чотирох та жила в печерах, живилася „акридами та диким медом", а одягалася в те, в чому мати родила.

МІЛІТАРИСТИ ПАРАДУЮТЬ.

Франція зробила велику мілітарну параду з нагоди річниці французької републики. У відповідь французьким мілітаристам большевицькі фельдмаршали зробили велику мілітарну параду в Москві та взагалі в Росії 1-го серпня. Ці паради ще раз підкреслили відомий усім факт, що Франція тепер є найсильнішою мілітарною державою, а комуністи хочуть, щоби їх „матушка Расея" коли не перегнала Францію, то хоч дорівнялася їй.

Якаж ріжниця між цими мілітаристами? Та лише та, що одні здійснюють те, чого прагнуть, а другі лише бажають і не можуть здійснити. А населення, як для одних так і для других, є лише гарматним мясом, яке потрібне для захисту інтересів пануючих груп та урядів.

ПЕРЕРОБЛЯЮТЬ НА РУССКИХ.

Ґазета „Новоє Русскоє Слово" дуже любить переробльовати все на „русскоє". Це властиво тому, що в самій газеті, крім її назвиска, все „русско, но не тоже". Недавно ця ґазета скінчила друкувати спрепаровану історію та географію для дітей. Хоч ця історія й називалася „русской" та, на жаль, там діти довідалися лише про київську Русь, а про Московію було згадано лише побіжно. Видно й самі редактори не знайшли нічого притягаючого в тій історії „для русскіх детей", а тому історію Київської Руси-України перелицювали ім. як „істінно-русскую" історію.

Коли прочитати призвища русских знаменитостей, які час від часу подає ця газета, то все чомусь натикаєшся на призвища з закінченням „енко", „як", „іч", „ський". Це такі закінчення, яких серед Москалів, котрі змонополізували собі ім'я „русских", не знайдеш. Чому „Новоє Русскоє Слово" не подає про „русских" знаменитостей з такими призвищами, як „Свінюшкін, Враньов, Варишкін, Глупішкін, Халуєв, Синебрюсов та ще багато дійсно московських призвищ.

А то оттак візьмуть тобі живцем, наприклад Гаркавенка, тай пропечатають його „русскім". Тепер вхопилися хлопця Скоряка, який визначився своїм листом до Американця, й перехрестили дитину в Москаля. Біда тому народови, якому доводиться багатіти чужим коштом. Велич такого народу навіть редактори „Нового Русского Слова" не підтримають довго, коли знайдеться господар краденого.

Б. Дніпрянський.

ШЛЯХИ ВИЗВОЛЕННЯ ТА СУЧАСНЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ ПІД БОЛЬШЕВИЦЬКИМ ПАНОВАННЯМ

(7)

В таких умовах господарських, а тимбільше під большевицькою диктатурою, ще ніде культура не могла розвинутися як слід, не розвинеться вона й на совітській Україні. Наприклад, якраз за браком грошей український комісаріят освіти в 1927—28 р. мав буджет тільки в 50 міліонів карб. (з чого на загальну освіту було витрачено всього 30 міл. карб., себто менше ніж витрачалося на Україні на освіту до війни), тоді як він повинен був би виносити, не рахуючи видатків по місцевому буджету, яких 150—200 міл. карб., якби справді серіовно була поставлена проблема загального навчання та ліквідації неписьменности. **При такому ж буджеті неграмотність не тільки не можливо було ліквідувати до десятилітніх роковин революції (1927 р.), як це плянувалось, а взагалі мабуть ніколи не можна.** І справді бувший комісар освіти совітської Росії Луначарський ще в 1925 р. виразно заявив, що до 1927 р. ліквідувати неграмотність не можна буде встигнути, що доведеться на яких 5—7 років опізнитися (диви „Известия", вересень 1925 р.). Проте ми певні, що совітська влада протягом ближчих 5 років не зліквідує анальфабетизму, бо для цього у неї не буде матеріяльних ресурсів, бо для цього потрібно булоб збільшити скількість шкіл та учителів, себто необхідно збільшити освітній буджет принаймні у 4—5 разів.

Тепер на Україні нараховується 16 тисяч народніх шкіл, а треба мати принаймні 25 тисяч. Тому не дивно, що на Україні нині нараховується **більш як 50% неписьменних і що року 35—40% дітей лишається поза школою. З цього факту ми бачимо, яку демагогію та безглуздя поширює большевицька преса поміж населенням, користаючи з того, що незалежної преси нема, а совітська пише, що накажуть пани диктатори.** Себто позбавлена свободи національної творчости, належної організації та ініціятиви, українська нація проходить сувору школу політичного виховання. Бо нині вже цілком ясно, що піднести та поліпшити так як належить господарську техніку, санітарні умови, продуктивність праці, які ще так низько стоять у порівнанні з европейськими, не згадуючи вже про американські, за сучасної системи майже неможливо.

А тимчасом українські шляхи, почта, наші міста або особливо села і взагалі т. зв. цивілізація являються досить примітивно, й необхідно булоб у кілька разів її піднести, щоб догнати щасливійші культурні нації та держави Европи. Бо польсько-московська культура, під впливом якої українська нація знаходилась останні три століття, нам майже нічого корисного не принесла й не могла нічого дати, бо вона сама була тільки поганою відбиткою західньо - европейської культури. Тому наша нація повинна сама безпосередньо засвоїти здобутки сучасної европейської культури та цивілізацію від її творців, а не за посередництвом напів-культурних сусідів. Крім того не треба забувати, що українська нація посідає свою значно вищу ніж московсько-польська народню культуру, й це може бути гарною підставою для її розвитку при допомозі модерної західньо-европейської техніки, науки на мистецтва.

Українське селянство живе, на жаль, ще й тепер тою старою культурою, яка поволі витворилася в процесі тисячелітнього розвитку української нації, але якби Україна стала суверенною державою, то шляхом сінтезу цеї народньої культури з европейською наша нація досить швидко витворилаб модерну національну культуру, рівновартну з високими культурами Західньої Европи. Бо принаймні смішним є вигукування большевиків, що наша нація може обійтися без сучасної буржуазної культури та навіть цивілізації, що ми повинні витворювати цілком нову, пролетарську. **Історія ще не знає, щоб з нічого щось можна було створити. І нова, наприклад, пролетарська культура зможе народитись та розвинутись лише на ґрунті засвоєння теперішньої, капіталістичної.** То не значить, щоб ми мали засвоїти цю культуру з усіма властивими їй хибами— ні, при умінні та зручности їх можна й оминути.

Сучасна буржуазна европейська культура розвивалась століттями, виросла разом з перемогою нового капіталістичного ладу над февдальним і досягнула великих успіхів, тоді як східньо-европейська, наче приморожена татарським лихоліттям, цілі століття лишалась без поступу вперед і тільки недавно почала розвиватись, але ще значно відстала та все буде позаду европейської, поки ми не засвоїмо цю високу чужоземну цивілізацію, щоб таким чином утворити необхідний ґрунт та умови для інтензивної національної творчости. Бо безпечречно краще бути учнями буржуазної культури, як то було й з Америкою, щоб і самим досягнути високого рівня культурного розвитку, ніж уникати цього та залишатися через те все ззаду. Так большевики руйнували буржуазно-февдальний лад та поборювали стару культуру й побут, щоб начебто встановити новий, ліпший, щоб знищити експльоатацію та матеріяльні злидні й піднести культуру — **а на ділі ми бачимо, що українські селяне та робітники живуть і нині у значно гірших та тяжчих обставинах, ніж їх західньо - европейські товариші під буржуазним ярмом, що господарське становище тільки погіршало, а культурна творчість все ще залишилась на попередньому рівні.** Констатуючи ці результати большевицького експерименту, **европейське робітництво через те й не бажає йти слідом за большевиками, бо боїться опинитися у становищі українських селян та робітників.** Ні, воно намагається опанувати та використати сучасну культуру та цивілізацію, щоб згодом піднести їх на ще вищий рівень, а не руйнувати їх, щоб скотитися на яке століття назад. Я цим не хочу сказати, що европейські робітники та селяне дуже добре забезпечені матеріяльно й у належних розмірах користаються сучасною буржуазною культурою, але вони за це боряться й мабуть таки досягнуть своєї мети. **На жаль, поміж Українцями ще й досі можна зустрінути людей, які цього не розуміють, знаходячись у полоні совітської брехливої преси. Бо ця нужденна одноманітна та дуже тенденційна преса з метою певної пропаганди та агітації фальшиво обробляє населення, що в Европі тяжче жити, ніж у Совітському Союзі, що европейські робітники та селяне ще гірше бідують, ніж українські. Та ця пропаганда в Европі вже не має ні успіху, ні довіря, а поволі і українське населення довідується та переконується, що справа виглядає якраз навпаки, що наші робітники та селяне більше бідують і позбавлені навіть тих політичних прав, якими користуються европейські селяне та робітники, що останні навпаки: мають ліпше матеріяльне забезпечення й більш культурно розвинені.**

Одначе ми припускаємо, що пройде ще кілька років, якщо звичайно не вибухне війна, поки населення остаточно переконається, що за сучасної совітської влади та при теперішній господарській організації й політиці його загальне становище нівякім разі значно поліпшитися не може. Тоді воно й почне шукати якогось виходу. **Чи новий народній рух розпічнеться у цілому Совітському Союзі, чи вибухне він тільки на Україні, цього сказати з певністю не можна. Але що це буде революція — нема ніякого сумніву.** Та щоб вона відбулася у певних організованих формах і мала належний успіх, її вже й тепер необхідно підготовляти, бо без проводу та організації революційний рух виродиться у стихійне повстання та безцільні розрухи. Ми знаємо, що підготовка її у межах Совітського Союзу або на Україні є дуже небезпечною та тяжкою, бо нема там ніякої політичної волі, бо шпигунство досягнуло небувалих розмірів та доскональности, бо Д. П. У. (колишня Чека) тримає під своїм доглядом усіх і все. Але сподіваємося й ми переконані, що вона таки можлива, бо свого часу під царською неволею теж у тяжких умовинах така робота провадилась і давала великі наслідки.

(Конець).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БОСТОН, МАСС.

Великий успіх Українців у Святі Трохсотліття Стейту.

Бостонська американська преса подає слідуючі замітки про виступ Українців разом з иншими народностями стейту на трохсотлітньому святі заснування стейту Масачусетс.

Перший виступ відбувся у великій концертовій галі, а другий в парку.

GRAND PRIZE GOES TO THE ARMENIAN GROUP.

UKRAINIANS TO APPEAR IN SYMPHONY HALL TONIGHT.

Seven or eight of the racial groups that have been giving programs every night for more than a week in Symphony Hall had installed exhibits of their national arts and crafts in one of the rooms on the second floor, converting the room into a museum of articles of special merit because of age, utility or workmanship. The various groups showed what they considered best or more characteristic of their national contribution to civilization.

Awards were made by classes. **First prize in handicraft was given to the Ukrainians,** first for rugs to the Polish, first for antiques to the Armenians, first for paintings to the Polish, first for costuming to the Syrians, first for industry to the Swedes, **and a special award to the Ukrainians for artistic arrangement of their display.** This gives the Armenians three points, with which goes the grand prize...

This evening, in Symphony Hall, Professor Vassyl Yemetz, one of the foremost virtuosi and interpreters of the Ukrainian kobza-bandoura, will appear with the Ukrainian group for a grand wind-up of a most unusual exposition of foreign traits and culture, arranged and financed by Mrs. William Lowell Putnam, as chairman of the racial groups committee of the Massachusetts Bay Tercentenary, Inc. The entertainment tonight by the Ukrainians well be the last in the series, though some of the program will be repeated at the Tribune on the Common under the auspices of the city of Boston.

The kobza-bandoura is the Ukrainian national instrument, usually played by blind musicians, but never known outside the homeland until Yemetz revealed to the world its sweet strains and soul stirring melodies. It is a 36-stringed instrument. Even today, as in ancient times, the blind wandering Ukrainian national singers are playing their bandoures and singing songs of the heroic battles of their race.

Folk melodies will be played by Yemetz, ringing with the spirit of the Ukrainian steppes. "A Ukrainian Night Breeze," "Cossack Sharivka" and "Church Bells" are among his selections for the evening.

The Ukrainian Dramatic Music Chorus, with Rev. J. Zelechiwsky as conductor, will give "Memories from Highlands," which is a sketch of peasant life, in song, old-time folk dances and Easter ceremonies from the pagan era.

Cossacks in dancing scenes will be presented by the noted artist-balletmaster Vasile Avramenko, showing costumes from all provinces of the Ukraine. Theodore Homkowycz will direct the orchestral music for the occasion.

To many who visit Symphony Hall tonight Ukrainians are an almost unknown face, whose language has been suppressed, and the study of whose literature has been forbidden in their own country until a few years ago. Their home lies between the Carpathians and the Caucasus, or between the San, the Pripet and the Dnieper. They have been under the yoke of many domineering nations. At the termination of the World War they enjoyed a brief period of freedom but the vicissitudes of history placed them again under foreign Powers and the 40,000,000 Ukrainians are divided today among four European countries. They have a loyal committee in Boston which has worked with the other racial groups to produce something worthy of the Tercentenary year, as well as worthy of themselves, and bringing to the program tonight artists who have gained world-wide fame in their respective fields. Tis committee is composed of Rev. Joseph Zelechiwsky, Mrs. R. Yaworiwska, Miss M. Hrymak and G. Kostecky.

("Boston Evening Transcript," July 23, 1930).

GIVE LAST OF RACIAL FESTIVALS.

Ukrainian Night Ends Symphony Hall Series.

Ukrainian Night, the closing nitght of the series of celebrations under the auspices of the Massachusetts Bay tercentenary committee on racial groups, brought out the largest and most enthusiastic audience to Symphony Hall last night. Mrs. William Lowel Putnam, the sponsor and chairman of the festivities, was presented with an old-fashioned bouquet of flowers by Mayor Curley, in appreciation of her work.

RULED BY FOUR NATIONS.

Ukrainian song, ballet, and folklore, as presented in the colorful programme, explained to those in the audience not familiar with Ukrainian culture and ethnology the ancient background of this racial group. But to the many of Ukrainian and allied races in the audience, the rich and beautiful music of a creative people struck not only a sympathetic but nostalgic note of their old fatherland which their national poet, Taras Shevchenko, described as "Our land, but not belonging to us."

Ukrainians are a nation of 40,000,000, but are ruled today by four nations. But their culture, as the programme illustrated, runs back to the days when they served as Europe's shield against Asiatic barbarism of the Huns and the Tartars.

Have Love of Music.

Though they fought for centuries as defenders of their nation, the creative love of music, poetry, dance, and song expressed itself in theire folklore. All their music carried the feeling of imagination, emotion, and certain wistful quality of an idealistic people.

The entire programme was given in the Ukrainian language which for centuries Ukraine's oppressors prohibited the use in schools, in books, and in the press. But in spite of this, their culture spread. The Ukrainian ballet developed and their folk dances were adapted by other groups. This note of familiarity was evident in many of the primitive Ukrainian folk dances that featured their programme.

In Native Costumes.

A mixed choir of beautiful resonant voices was one of the high points of the evening. The programme opened with "Memoirs from the Highlands." A large group filled the stage, dressed in the native costumes, the women in plaid skirts with embroidered peasant blouses and headdresses and men in a costume reminiscent of the Tyrolese grab of Austria.

The second part of the programme consisted of the mixed choir singing without musical accompaniment which was most effective and received encore after encore. The Rev. J. Zelechiwsky conducted the choir. They sang a varied selection from a stirring nationalistic song, "Awake My Nation" to a chant of the Dniper in which the roars and groans of the ancient river could be heard.

Closes With Cossack Dance.

Professor Vassyl Yemetz played several selections on the Kobza Bandura, the Ukrainian national instrument which looks like a huge guitar but sounds more like a mandolin though it gives forth greater depth in sound.

The closing was a series of Ukrainian dances of the Cossacks, among them the Russians Cossacks dance which was of Ukrainian origin. Here the spirit and verve of the Ukrainian was felt. It was a beautiful finale to their programme, in fact, a most fitting denouement or climax, as you will, to this series which began with Armenian Night and ran through the list of racial groups now living in Massachusetts Bay whose contries have made cultural contributions to the world.

A CREDITABLE SHOWING.

The Armenian residents of Boston have been awarded the grand prize for the very interesting racial groups exposition of works of art assembled in Symphony Hall. The Poles, the Ukrainians, the Syrians and Swedes were the prize winners in various divisions of the exhibition.

The board of judges had some difficulty in reaching their decisions, so closely matched were the rival exhibits. It was an extremely interesting experiment in making more widely known some of the arts and crafts work of the various racial groups which have settled in Boston. Even to those with some knowledge of the work done by the exhibitors the collected products proved a revelation in showing how fine that work has been and is.

("Boston Post," July 24, 1930).

UKRAINIAN NIGHT IS UNUSUAL.

Ancient Dances Are Presented on Common.

In the flamboyantly colorful costumes of their native land, more then 100 Ukrainians last night participated in the picturesque musicale presented before an estimated audience of 8000 persons at the Ukrainian Night programme at the Tribune on the Common.

2000-Year-Old Dance.

Unusual features of the programme included the "Arkan" dance by a group of 12 boys. This dance, according to Ukrainian historians, dates back more than 2000 years and is one of the oldest folklore dances known. It is traditionally a favorite at all Ukrainian festivities.

Another dance seldom seen in this country was the "Katherina Chersonka," native of the Ukrainian steppes, and conveying to spectators the spirit of the windswept plains. In addition to these were Cossack battle dances and folk lore dances of the children.

As a climax, Vasile Avramenko, artist-balletmaster, who arranged the dances, gave an interpretation of "Cossack Bajda Vishnevetzky," solo dance in remembrance of the historical Ukrainian Cossack hero who fought in the great battle with the Tartars and Turks.

Music for the dances and the accompaniment for the Ukrainian Dramatic musical chorus directed by the Rev. Joseph Zelechiwsky, pastor of the Greek Orthodox Jesus Church, of 136 Arlington street, was furnished by the Ukrainian orchestra under the direction of Theodore Homkowycz.

The entire programme, one of the most colorful of the series of 32 concersts yet presented under the auspices of Mayor Curley's committee on the tercentenary, was a curious mixture of past and present. Dances and songs handed down through generations from the pagan era of Ukrainia were given equal prominence with terpsicorean and musical achievements of more recent date.

Tonight at the Tribune another in the series of racial "nights" will be presented.

("Boston Post," July 26, 1930).

Фелікс Дрижак.

ПОЛЕВА СТЕЖА В ОГНИ ПОЛЬСЬКИХ ШРАПНЕЛІВ

(4)

Коли Поляки були вже десять кроків від нас під шопою, ми закричали: „Стій! Стій! Кидай зброю!" Поляки кинули зброю, а двох стрільців вийшли до них. Вони лежали на землі, відкинувши зброю від себе. Решта Поляків, що наступали, почали стріляти до нас, не уважаючи на своїх братів. Романишин і Левенець привели полонених на подвіря. Романишин почав їх випитувати, а решта нас почали відстрілюватись від тих, що наступали. Поляки стріляли кулями дум-дум, які розриваються в тілі. Коли почав падати сніг, Поляки припинили наступ. В інших околицях під Равою було чути стріли.

Романишин завів Поляків до хати. Вони мали гарні мундури й гарні жовті чоботи. Це були студенти. Коли вони мене побачили, поклякали на коліна, бо думали, що я офіцир, й почали благати.

— „Даруйце нам жице" — плаксиво молили польські бойовики. Романишин казав, що їх треба відіслати до Бога. Поляки плачуть і знову: „даруйце нам жице, панове!"

Я сказав їм, що хто здав нам зброю, той вже не є нашим ворогом, що їм нема чого плакати, бо ми відставимо їх до Тернополя, до табору. Далі я запитав, чи у них нічого не відібрали, крім зброї. Один Поляк заявив, що наш стрілець взяв у нього годинник. Я наказав негайно йому повернути. Тимчасом на дворі закрутила така заверуха, що світа божого не видно. Пізнійше стрільці частували Поляків цигаретками і вони вже трохи заспокоїлися, бо бачили, що ми люди, а не звірі. Вечером привезли нам обід і фляшку руму, то давали кождому по килішку, лише Романишин діставав все більше, бо він за кождого Поляка, що застрілив або злапав у полон, брав собі нагороду килішок руму. Це право ми всі йому признавали, а Романишин за те старався добре ціляти Поляків.

Ті стрільці, що привезли нам обід, походили з села Купчинці, повіт Тернопіль. Вони випитували нас про наше становище, бо чули гранати й шрапнелі над нашими головами. Іван Романишин не дуже любив тих, що по запіллю фронту бувають. Хотяй треба зрозуміти, що не всім однакова служба приходиться, Романишин заспівав одну пісню з Великої України на докір їм:

„Ой добре вам всім на волі,
Слухати ласкаві слова;
Посидів би ти в окопах
І знизнав би то, що я".

Ми попросили його, щоби він заспівав нам ще якусь пісню. Іван Романишин далі докінчував свою пісню для стрільців:

„Ми лежали у снігових ямах,
Кріс до рук нам примерзав,
В огни шрапнелів ми стояли
І ніхто взад не утікав".

За ту пісню Іван дістав похвалу. Коли стрільці відїжджали, то забрали двох полонених, а ми осталися далі на полевій стежі.

Надійшла ніч на 19 грудня. На дворі стало дуже темно. Положення наше було грізне, бо на десять кроків не мож було нічого побачити. Я був у страху, щоби часом не заскочила нас у ночі польська кавалерія. Та цього я другим не говорив, а навпаки, додавав охоти, що в таку темну й снігову ніч Поляки будуть боятися зробити наступ. Один стрілець стояв на стежі при скорострілі, а другий ходив до стрільця і до нас до хати що десять хвилин. Вигляд кождого стрільця показував на тяжке перемучення й зморення без сну три доби. Хоч кождий був змучений, але один другому додавав охоти до співу, а спів був приятелем у розпуці для стрільців.

Вже прийшла дванацята година, коли ми сподівались собі зміни, а тут її нема. Аж у першій годині приїхали скоро-стрільці з другої тернопільської сотні. Ми росповіли про обставини й наказували, щоби вони добре стежили. Потім ми посідали на санки і поїхали в запілля нашого фронту. Ми мали їхати до села Липник, щоби там на фільварку безпечно спочити. Але наші фірмани зблудили з дороги й заїхали до села Замчисько. Лише коли ми розбудили одного господаря, то від нього довідалися, що це Замчисько. Липники були пару кільометрів „з гаком" у бік.

Наших стрільців у Замчиську не було. Вони в день лище переходили через село.

Ми вирушили до села Липник. Сніг перестав падати. Дороги вже були прикриті снігом. Коли почало розвиднюватися, ми доїхали до села Липник. Біля самого села ми побачили трох людий, котрі йшли полями. Я, Романишин і Левінець підійшли, спинили їх і почали роспитувати.

— Що ви за одні?

— Русини, — відповідають.

Були це хлопці, що мали може по двацять літ.

— Ви мабуть утікаєте з нашого війска. Такі молоді хлопці не повинні крутитися по запіллю нашого фронту без зброї. Коли не дасте нам правдивої відповіди, то зараз розстріляємо вас.

Злякавшись погрози, вони почали говорити, що були у Жовкві при стрільцях та що лишили свою сотню й хочуть дістатися до дому.

Романишин почав докоряти їм, що ми прийшли з Поділля, щоби боронити західні границі, а вони утікають до дому. „Ви дезертири! Ганьба вам" — закінчив Романишин.

(Конець буде).

ВИЛКС БАРЕ, ПА.

Нарід при роботі. Хто киринить і розбиває?

Українці Луверського повіту додумалися, що треба взяти ся за серіозну й послідовну народну роботу. З тої думки зродилася Українська Національна Ліга, яка влаштувала недавно „Український День", в якім, як подають американські часописи, взяло участь понад 6,000 народа.

„Український День" був влаштований по приводу рішення народних делегатів, а дохід з нього був призначений на народні потреби. Ніхто навіть не міг припустити, щоби проти такого „Українського Дня" можна було виступати. Та, на жаль, так було. Всі ті, що досі спали, що тільки з народа вміли дерти шкіру, заворушилися, що нарід зачинає думати самостійно й братися до якоїсь роботи. Заворушилися конкордатники і ті, що то вели перед у церковно-народній боротьбі, а тепер стали вірними і смиренними овечками. Що там їх обходить „Український День", з якого має йти дохід на політичних вязнів у ріднім краю? Що їх обходить бойова акція й політичні вязні? Їм треба „Филаделфійського Дня", щоби набути ласки в епископа й вдержатися на тих парохіях, з яких їх нарід за неробство виганяє. От з того зродився отой „Филаделфійський День", на який спроваджують еп. Богачевського й з якого дохід призначений на Филаделфію, щоби було защо збудувати семинар і було де виховати нових конкордатників і целібатників.

Я не буду воювати проти „Филаделфійського Дня" як воювали наші отці духовні „Филаделфійського Дня". Але хай отці духовні памятають, що простий хлоп знає границі культурности навіть у боротьбі. Тому не будемо писати про „апендисайтіс", ні про „Гучі-кучі", якими висміввалося „Український День" у побожних газетах з боку духовних отців.

Український нарід нашого повіту вже давав нераз доказ, що своїми власними силами може виступити перед широкою американською публикою і здобути повне признання. 160 українських співачок і співаків виступало перед 40,000 американською публикою в 1928 р., а наші духовні отці ні трохи не допомогли до того свята, бо труду завдали собі головно наші дяко-учителі й світські люде.

Простий нарід є лишений тепер сам собі. Це ми добре знаємо. І це краще. Ще якийсь час треба буде пождати, заки позбудемося наших опікунів, що тягнуть нас у ярмо. Ще тепер знайдуться люде, що зложать по 2 доляри, щоби сидіти разом при столі з тим епископом, до котрого нарід висилав трома наворотами свої делегації, які не дістали послухання.

Але по тім усім прийде велике розчарование. Нарід пізнає, що його уважають тільки за вівцю до стриження. А до стриження то подають собі руки навіть ті, що між собою недавно воювали. Та до часу збанок воду носить. І Українці Лузерного повіту стануть ще разом до праці власними силами, пізнавши вовків в овечій шкірі.

Вилксберський.

Учитель (до ученика): Як ти виглядаєш! Ти такий подрапаний, з ким ти знову бився?

Ученик: Я не бився. Ми перепроваджувалися, а я мусів нести кітку.

—o—

— Коли я пю каву, то не можу спати.

— А в мене навпаки: коли сплю, не можу пити кави.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

З „Свята Поляглого Стрільця" на Дім Інвалідів.

Стрілецький Гурток ч. 7 відсвяткував спільно з українськими національними Товариствами „Свято Поляглого Стрільця".

Як щиро повитало наше громадянство це свято, видно найкраще по тім, що з того свята відослано до Обеднання у Филаделфії $313.50 на будову Дому Українських Інвалідів у Львові.

А. Градовський,
голова Гуртка.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На політичних вязнів.

В 1924 р. зорганізовано комітет несення помочі Тернопільщині, а на зборах вибрано мене касієром. Члени зложили $10. Я виплатив за оголошення в „Свободі" $2.75, за салю на збори в Українськім Народнім Домі $1.00, і другий раз $1.00, що робить суму $4.75. Осталося в касі $5.25. А що по них ніхто не зголошувався з комітету, я рішив вислати ті гроші на поміч політичним вязням. Гроші вислано до краю через Обеднання.

А. Пасічник.

—o—

ШИКАГО, ІЛЛ.

На бойовий фонд.

Пересилаю $7.25 через Обеднание на боєвий фонд У. В. О., а саме з розпродажі „Сурми". При Укр. Прав. Громаді зібрано $4.35, на концерті школи в Генсон Парку зібрано $2.65, а від п. І. Лобура одержано 25 центів.

Мирослава Мусійчук.

— Тето, чи коминярі можуть по смерти пійти до неба?

— Певно, коли за життя були на землі добрими людьми.

— То тоді вони будуть чорними ангелами.

Антін Чехов.

РОТШІЛЬДОВА СКРИПКА

Колиб Яків Іванів робив домовини в великому губернському місті, мав би напевно власну каменицю та називавбися Яків Матвієвич. А в глухій, малій, далекій від світа западні була страшна нужда. Люди в містечку то були самі діти й дідусі, одначе й ті вмирали так рідко, що лячно подумати. Поцінт на домовини з кождим днем меншав, міський шпиталь і вязниця доставляли щораз менше небіщиків. Одним словом, бізнес сходив на пси. Яків Іванів жив собі скромно, як звичайний мужик у невеличкій старій хатчині з жінкою Мартою і з усім господарством: широким ліжком, кількома трунами та великою печю.

Домовини, що їх робив, були такі сильні та витревалі, як Яків. Він був найвищим і найбільш барчистим горожанином містечка, хоч йому перейшло вже було сімдесять. Для селян і міщан робив без міри та ніколи не помилився. Для шляхти та жінок збивав труни на міру, вживав залізного аршина. Найрадше приймав замовлення для дітей, а виконував погірдливо. Колиж прийшло до плачення, брав готівку та говорив:

— Признаюся, що не люблю такої глупої роботи!

Яків Іванович мав невеличкий зарібок із того, що грав на скрипці. У містечку по весіллях грала жидівська музика під управою Мошка Іліча Шахкеса. Яків був відомий з гарної гри; головною любили, коли він грав романси. Шахкес запрошував його подеколи до своєї музики, платив йому пять десять копійок денно (не рахуючи того, що діставав на чай від гостей). А грати було тяжко. В салі була задуха, сирід. У повітрі чути було запах чіснику. В одним усі пищала йому жалісно скрипка, в другім скрипів контрабас, там знову ревно плакав флет, що на ньому грав рудий, худощавий нужденний жидок, із лицем порисованим здовж і вшир червоними жилками. Лиха доля насміхалася з нього, бо мав назвище богача Ротшільда. Дивне, що рудий жидок найвеселіщі і найжвавіші мельодії грав так, що подобали на похоронний марш.

Без ніякої причини Яків Іванів відразу почув нехіть до Ротшільда. Чіпався його слів, ганьбив його, раз навіть замахнувся на нього. Тоді Ротшільд, що вже не міг довше терпіти рівнодушно, запінений зі злости крикнув:

— Колиб не ваш талант, Якове, ви давно вилетілиб за двері. — Коли це сказав, розплакався наче мала дитина. Тому нічого дивного, що Шахкес вимінав Якова та запрошував його лише тоді, коли котрийсь із музик не прийшов.

Яків Іванів не визначався ні погодою духа ні добрим гумором. Мучили його все клопіт і журба. Думав, що кожда година, яку переживає, не дає йому нічого крім втрат. У неділю і свята працювати було гріх, понеділок то початок тижня і тяжкий день, загалом на рік припадало двіста таких тяжких днів. Двіста днів, коли хоч-не-хоч Яків сидів із заложеними руками. А цеж стільки втрати! Часом приключилося, що якесь весілля відбулося без музики, іншим разом знову Шахкес не запросив його. Приключилося також раз, що бурмістр занедужав тяжко і ледві хлипав два роки. Яків нетерпляче ждав його смерти, та наче на глум бурмістр виїхав на лікування до губернського міста тай там умер. І знову нещасний Яків утратив щонайменше десять рублів, бож міг зробити для бурмістра гарну домовину зі скляним віком. Думки про щораз більші втрати мучили його без упину. В ночі, коли не міг спати, хапав у руки скрипку, торкав струни, а вони стогнали тихенько. Йому лекшало на душі.

Шестого травня Марта несподівано занедужала. Діставала горячку, мучила її згага. Ледви держалася на ногах. Усеж таки встала, щоби підпалити в печі та принести води. Під вечір погіршало їй, поклалася до ліжка. Того дня Яків від ранку грав на скрипці, а коли смеркнося, сів біля лямпи, взяв книжку та став робити біланс. Сума витрат досягала тисячу рублів! Колиж би ті гроші дав у банк, мав би сьогодні тисячу сорок. Кров ударила йому до голови, на чоло виступили великі каплі поту. Самі втрати, самі втрати.

— Якове, — почувся слабий Мартин голос — я вмираю!

Яків обернувся та глянув на жінку. Лице її було якось дивно румяне. Була весела й усміхнена. Яків, що привик до блідого, змарганого, висушеного лиця, стемнівся неабияк. Подумав, що Марта справді хоче вмерти йому. Що хоче увільнитися від нього, від душної хати, від мук життя.

Минула ніч. На небі заясніла раннішня зірниця. Яків цілу ніч пересидів при жінчиному ліжку. Думав, що в ночі буде кінець і наразі освідомив собі, що за все життя, що прожив з нею, близько пятьдесять літ, не сказав їй теплого слова, не приголубив, не попестив... Колиж пяний вертав із сільського весілля, не прийшло йому на думку ніколи принести їй бодай який-такий гостинець.

Усе життя кричав на неї та сварив. Сварив, що видає на дурниці та грозив їй пястуками. Не бувало, що правда, аби побив її тяжко, та коли лише зняв руку, нещасна Марта дріжала з жаху. Боронив їй чаю, і нещасна, скромна жінка пила саму воду. А тепер зрозумів усе. Зрозумів, що значить той дивний погідний усміх. Зрозумів і йому стало дуже прикро.

Раннім ранком позичив у сусіда воза та поїхав до шпиталю. Хорих того дня не було богато. Ждали недовго, бо лише три години. На превелику радість довідався Яків, що начальний доктор нині не приймає, а заступає його Максим Миколаєвич, фельчер, пияниця, одначе мабуть мудріший і більше вчений, ніж сам ординатор.

— Славайсу — сказав Яків вводячи жінку до ждальні — не гнівайтеся, пане дохтор, що приходжу з такою дурницею, одначе баба мені захоріла, себто, перепрашаю за слово, моя жінка, дружина моя.

Пан „доктор" глянув поважно, гладив бокобороди, зиркнув зпід ока на хору. Марта сиділа на стільці, скулена тай згорблена, худорлява й змаргана, з профілю похожа на птаха, мученого згагою.

— Гм... так, — говорив з провола фельчер — инфлюенця або фебра, а може й тиф, бо в місті пошесть... Щож, пане добродію, пережила баба літа, пора вже й на неї. Скільки їй літок?

— Малощо не сімдесять.

— Пора вже, пора на неї.

— Ну так, ласкавий пан дохтор правду кажуть, що так скажу, і я дуже вдячний, та чи не можна би якось порадити? Кожде сотворіння раде жити, хоч старе й хоре.

— То що з того — озвався фельчер грізно, начеб від нього залежало життя або смерть людини.

— Будеш, чоловіче, давати компреси та два порошки денно. Дай Боже здоровля! Бонжур!

З лиця „доктора" Яків вичитав, що є недобре. Розумів гаразд, що Марта помре не нині, то завтра. Взяв легенько під руку Максима Миколаєвича та сказав півголосом:

— А може, пане докторе, баньки бабі поставити?

— Не маю часу на баньки, бери свою бабу тай гони!

— Паноньку, зрозумійте та змилосердіться наді мною. Колиб бабу живіт болів або якісь інші тенеса, порошки помогли би або каплі. Та це зовсім що іншого. То перестуда. Передівсім годилося би кров пустити.

Одначе фельчер не слухав Якова та покликав найближчого хорого.

— Иди, иди собі з Богом, нема тут чого голови завертати.

— Хай пан дохтор змилосердяться та поставлять їй бодай пявки!

— Забирайся, забирайся, дурню!

Того було забогато. Яків, вражений до живого, не прощаючися вийшов зі шпиталю. Колиж сіли на віз, глянув згірдливо на шпитальні вікна та сказав:

— Посадили їх тут. Дивіться, які мистці! Богатому то би поставили би баньки, а бідакові одної пявки жалуєте — хай здихає, наче та собака!

Коли приїхали додому, Марта з трудом злізла з воза та станула під печю. Боялася покласти, бо чоловік стане попрікати, що не працює та дармо хліб їсть. А завтра знову Івана Божого Чоловіка... позавтра Миколая Чудотворця. Яків знову не буде працювати.

— Треба взятися до роботи, подумав Яків. — Марта осьось умре. — Не сказав ні словечка, приклав їй до плечей залізний аршин і взяв міру. Потім перехрестився й взявся до роботи.

Коли труна була готова, взяв розходову книжечку та записав:

„Труна для Марти Іванової — 2 рублі 40 коп."

Замкнув книжечку та глибоко зітхнув. Жінка лежала тихо, із замкненими очима. Коли настала ніч, Яків почув її тихий захриплий голос:

— Тямиш, Якове, то було давно, пятьдесять літ тому. Ми обоє сиділи під вербою на рікою. Пригадуєш собі нашу дитину з ясними кучериками... Померло, біднятко...

Яків виснажував думку, та, на жаль, не міг пригадати собі ні дитини з ясними кучерями, ні верби над рікою.

— Тобі привиділося, стара! — сказав.

Хтось застукав до дверей. На порозі станув панотець. Висповідав, запричащав... Марта стала маячити, над раном померла.

Бабусі-сусідки зодягли її гарно та поклали у домовину. Яків сам відчитав псалтиру, за гріб нічого не заплатив, бо цвинтарний сторож був його кумом. Чотирох людей винесло труну, не за гроші, а з пошанівку для Якова... а за труною йшли прошаки, каліки. Прохожі хрестилися побожно та сумно похитували головами... А Яків радів, що все так дешево й легко обійшлося. Останнє цілування пішло також легко. Поклепав домовину та сказав:

— Гарна робота!

Колиж вечером вернувся у темну, самітну хату, оволодів ним великий сум. Голова боліла його. У висках валило, наче молотом. Ноги дрижали. А до змученого мізку пхалися ріжні думки.

І, знову подумав, що цілих пятьдесять літ, що їх прожив з Мартою, не відізвався до неї теплим словом, не погладив, не приголубив... Мав її гірше, ніж за собаку. А вона... була добра для нього... палила в печі, ходила до міста; колиж пяний вертав з весілля, з пошанівком вішала на цвяху його скрипку та здіймала йому чоботи й глядїла тріровно та з пошаною...

Яків пробудився з задуми. Напроти нього йшов Ротшільд.

— А я вас шукаю, дядьку — відізвався рудий жидок. — Мошко Ііліч казав вам кланятися та зараз приходити до нього.

Яків не слухав, сльози давили його.

— Иди геть, жиде — крикнув.

— Ну, що значить: іди геть? То моя справа, чи ваша?

Яків із обридженням глянув на малі, прижмурені Ротшільдові очі. Не міг стерпіти того скрипливого голосу. Не міг глядіти на його зеленковате, вкрите веснянками лице, на вишарпаний халат.

— Чого мішляєся, цибуле! Иди геть!

— Чого так кричите! Що не?

— Геть! Забирайся! — грозив Яків і вимахував пястуком.

Ротшільд скаменів. Потім звів руку, наче заслоняючися перед ударом. Нараз відвернувся та став утікати що сили. Біг підскакуючи і вимахуючи руками, а вуличники кинулися за ним і кричали: Жид! жид!

За ними гнали собаки, гавкали пронизливо. Хтось свиснув, засміявся, а псы ще голосніше стали брехати. Нараз повітря прошиб пронизливий крик. Один з псів наздігнав Ротшільда та вкусив його в ногу.

Яків ішов як до пасовища. Небавом станув над рікою. В повітрі з писком дітали стадо слукв, здалека чути було крик качок. Сонце немов навмисно, а від води йшов такий блеск, що аж очі боліли. Яків ішов зпровола здовж берега. З купелі вийшла якась червона товстеньа жінка.

— То раз видра — подумав і йшов далі... Пристанув біля старої крісатої верби, що на ній ворони звили собі гніздо.

Нараз йому перед очима промайнули образи давньої минувшини. Станули, наче жива, яснокучерява дитина, і молода верба, що про неї маячила Марта.

Тасама верба, тиха, зелена, сумна. Якжеж постаріласі!

Сів під вербою і задумався. На тімтім березі, де тепер булла левада, був великий березник, а там, на тій лисій горі, на овиді темнів бір. Рікою плилися байдаки і рибальські човни. А нині... Всюди тихо, спокійно, на протилежному березі росла лише одна берізка, гарна, струнка, наче молода дівчина. Рікою пливе стадо гусей. Стадо великих, білих гусей...

Яків останні пятьдесять літ не був ані разу над рікою. А вінжеж міг мати кілька човнів і байдак, міг займатися риболовлею, продавати рибу мужикам, урядовцям і власникам гостинниці. Зі стації міг плистити від двору до двору, грати на скрипці та доробятися... Міг плекати гуси та продавати їх у Москву. Самого пуху було би на десять рублів!

А так що? Самі втрати. Життя пройшло безкорисно, безцільно, без найменшої приємности. У будучину боявся заглянути. А минувшина? Сама жура, гризота та втрати! Чому люди роблять усе не те, що треба? Чому, замість помагати собі взаїмно та жити в згоді, утрудняють собі взаїмно життя? А він, Яків Іванович, чиж не кривдив своєї власної жінки та нещасного безборонного жида?

Вночі замаячіла йому ясноволоса дитинка та риби... Потім небіжка Марта, похожа з профілю на птаха, бліде нещасливе Ротшільдове лице і якісь дивовижні пики, на-пів людські на-пів звірячі.

На другий день ледви зліз із постелі та пішов до шпиталю. Приняв його тойсам Максим Миколаєвич, казав заапліквати тісамі порошки тай ті самі зимні оклади на голову. Колиж Яків глянув на фельчера, вичитав з його очей, що йому також прийшов кінець. Одинока розрада, що як людина помре, то не потребує ні їсти ні пити, ні кривдити ближніх, ані платити податків.

Життя приносить лише самі втрати та гризоти, а смерть — цеж чистий зарібок!

Ця глибока психольогічна думка здавалася йому незвичайно влучна. Та якаж сумна! Людина на те живе, щоби вмерти.

Яків рівнодушно готовився на смерть. Жаль йому було лише скрипки. Таж скрипки не забере у труну, а колй її лишить, то може пропасти. Бо на цьому світі все пропадає й усе пропадатиме. Яків вийшов із хати, сів на порозі та став грати... Зпід струн добувалися жалісні, ревні мельодії. В його очах заблисли великі сльози. Чим більше думав над смертю, тим ревніше плакала скрипка.

Нараз скрипнула хвіртка. На подвірі зявився Ротшільд. Колиж побачив Якова, став вимахувати руками.

— Підійди ближче, хлопче, не бійся — сказав лагідно Яків.

Ротшільд глядів недовірчиво та тривожно на Якова, потім підійшов до нього нерішучо та пристанув на кілька кроків.

— Не бийте мене, Якове! Я приходжу від Мошка Ііліча. В середу маємо весілля. Так, так! Пан Шапалів віддає дочку. Весілля буде гучне, ой гучне! — додав, прижмурюючи ліве око...

— Не можу — відповів Яків. Віддихав тяжко. — Я хорий, брате, дуже хорий...

Коли це сказав, знову взявся грати. Ротшільд слухав уважно. На його лиці малювався сум. Тихим, дріжучим голосом вимовив лише „ой" а сльози великі, наче горох, покотилися йому на смішний шарпаний халат.

А пізніше, під вечір, Яків лежав у хаті. Прийшов панотець висповідати з гріхів. Яків мав їх небогато, та волів висповідатися.

— А скрипку дайте Ротшільдові, панотченьку!

— Добре, сину, буди спокійний!

Нині ще в глухому, далекому від світа містечку люди дивуються, відкіля в Ротшільда така гарна скрипка? Може купив, а може дістав у застав? А може вкрав?

Знаю лише, що Ротшільд віддавна покинув флет. Грає лише на скрипці. А коли сяде та старається наслідувати грубебіщика Якова, годину перед смертю, довкола чути плач, а сам Ротшільд завертає очима та шепче: „О-ой-й!"

І ця нова пісня так сподобалася в містечку, що купці запрошують до себе Ротшільда та по десять разів кажуть йому грати тесаме...

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний, складаю сердечну подяку нашому батькови У. Н. Союзови за уділення мені 50 долярів з фонду запомогового. Я хорую вже четвертий рік на „майнер астму". Коли я був здоровим, то мав багато товаришів і приятелів, а тепер, коли я захворів, то найліпшим моїм приятелем і товаришем лишився наш батько У. Н. Союз.

Андрій Дишель,
Конкертон, Па.

Дурний „научитель".

— А кілько моргів поля маєте при вашій школі, пане професор?

— Та то не професор, а научитель, в Дрогобичі, в такій школі, що як її скінчити, то вже й на ксьондза мож виучуватися.

— Ага, то вже такий, як той дурний з Дрогобича, що в жнива до нашого лісничого приїздив...

— Що за дурний? — питаю.

— Та такий вже підстаркуватий, мав шкло на носі, лапав комахи, та рвав — зілля на луці. Вже й малі діти таких дурних не люблять.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

DO YOU KNOW WHY--- You'll Get Everything But Information at The Information Bureau?

Drawn for this page By Fisher